

RETTIGHETER OG PLIKTER

Referat fra seminarene *Dine rettigheter som freelancer: heldagsseminar for kunstnere og produsenter*, med Etablerersenteret og NAV (arrangert av Brak, Proscen og VISP) og *Rettigheter og plikter – workshop med Hilde Sjeggstad* (arrangert spesielt for billedkunstnere og kunsthåndverkere av VISP, NKVN og BKFH), høsten 2014

Referatet gjengir hovedtrekkene i det som ble presentert og diskutert på seminarene, og handler om rettigheter og plikter i forhold til det å være selvstendig næringsdrivende kunstner, om kunstneres sammensatte inntektskilder og rettigheter i forhold til NAV. Alt dette finnes det mer utfyllende informasjon om på hjemmesidene til [Norske Billedkunstnere](#), [Norske Kunsthåndverkere](#) og [VISP](#).

PROFESJONELL KUNSTNER = SELVSTENDIG NÆRINGSDRIVENDE

Billedkunstnere og kunsthåndverkere er som oftest organisert som selvstendig næringsdrivende. For å se en utførlig beskrivelse av ulike selskapsformer, se VISP's hjemmeside [Hvilken organisasjonsform bør du velge?](#) Å være næringsdrivende impliserer at næringen man driver også er egnet til å gi økonomisk overskudd; om ikke hvert enkelt år, så i hvert fall på sikt. Samtidig opplever mange kunstnere at inntekten i næringen varierer, og at den kanskje oftere går i minus. I samfunnet generelt regnes suksess ofte i penger – for kunstnere står gjerne andre suksesskriterier mer sentralt.

Vær klar over at du er profesjonell i ditt marked - du er innholdsleverandør! Dette gjelder for alle de andre kunstnerne også, men det skal ikke gå utover din posisjon. Du må sette egne grenser, både økonomisk og for andre vilkår. Kanskje blir du også mer ettertraktet når du tydelig har definert hva du tilbyr og hva du ikke kan være med på. Vær profesjonell – ikke selg deg billig. Tenk langsiktig – hvor vil du, hva trenger du og hva kan du akseptere for å komme videre. Lag gjerne en liste!

Økonomisk ansvar og risiko

Som selvstendig næringsdrivende tar man selv hele det økonomiske ansvaret for sin egen virksomhet, noe som også innebærer risiko og driftsutgifter. Man er selv ansvarlig for å betale skatt, betale forsikringer, atelierleie, investeringer og andre driftskostnader knyttet til virksomheten. Derfor bør man også ta en høyere timepris enn det man ville fått som ansatt i et arbeidsforhold. Det finnes ingen standard timesats for billedkunstnere og kunsthåndverkere. Hvilket type oppdrag man får og hvem man tar oppdraget for varierer, og det er ikke realistisk å sette en standard timesats for kunstnere. Et tips er å se andre relevante timesatser, som KOROs konsultantsatser eller satser i Den Kulturelle Skolesekken, eller å sammenligne timepris hos andre lignende yrkesgrupper (for eksempel fotograf på oppdrag, forfatter på opplesning og så videre).

Underbetalte innholdsleverandører

Dessverre er det ikke alltid det er realistisk å faktisk få betalt som man burde. I det hele tatt er det for de aller færreste økonomisk lønnsomt å drive med kunstnerisk virksomhet, samtidig som man er innholdsleverandør til et stort og omfattende kunst- og kulturfelt. Mange mener det er en holdning i samfunnet om at kunst og kultur skal være gratis. Det er fint å oppleve kunst gratis, men det betyr jo ikke at de som har skapt kunsten ikke skal få betalt. I møte med næringslivet opptrer man kanskje gratis som pauseinnslag på en konferanse, eller man stiller gratis ut på et galleri – fordi man får vist kunsten sin for et publikum, og kanskje det i tillegg gir kred og leder til nye oppdrag i fremtiden. Setter man derimot en pris på kunsten sin risikerer man at andre aktører får oppdraget istedenfor, fordi de gjør det billigere eller til og med gratis. Flere kunstfelt opplever sosial dumping når amatører eller studenter brukes fremfor

profesjonelle kunstnere. På billedkunstfeltet stiller kunstnere ut for egen lomme fordi de får tilbakebetalt symbolsk gjennom å få vist kunsten sin og får kred gjennom visningsstedet. Her må det en holdningskampanje til: Å skape kunst skal være lønnsomt. Alle andre i kunst- og kulturlivet får betalt, unntatt innholdsprodusentene – som i tillegg til å skape kunsten bidrar til arbeidsplasser og genererer penger for resten av verdikjeden.

Å stå sammen – felles avtaler

Sammen står man sterkere. Sammen kan man kreve at ingen skal opptre gratis, og kreve bedre rettigheter når man stiller ut. Når man går mange sammen, og tenker og handler kollektivt, er det også lettere å bli hørt og å se faktiske konsekvenser. Fagorganisasjonene NBK og NK arbeider for henholdsvis billedkunstneres og kunsthåndverkeres faglige, økonomiske, ideelle og sosiale rettigheter på nasjonalt nivå. Organisasjonene BKFH og NKVN arbeider for det samme regionalt og lokalt, altså i forhold til fylkeskommuner og kommuner. Vi anbefaler selvsagt at alle profesjonelle kunstnere skal være medlem i en fagorganisasjon – fagorganisasjonene jobber for dere! De avtalene og rettighetene som i dag finnes for kunstnere er forhandlet frem av fagorganisasjonene.

Forslag til utstillings- og formidlingsavtaler

Generelt: Sørg for skriftlige avtaler, så langt det er mulig. En muntlig avtale er like bindende som en skriftlig, men når man står midt i diskusjonen om hvem som har rett er man like langt. Om det ikke er mulig å få en formell avtale, så send e-post med bekreftelse på hva du har opplevd at dere har blitt enige og muntlig eller en oppsummering av samtalen som har funnet sted.

Kunstfeltet består av mange ulike visningssteder, fra små kunstnerdrevne og ideelle gallerier til store nasjonale museumsinstitusjoner. På grunn av disse forskjellene er det vanskelig å forhandle frem en generell avtale. Det er allikevel nyttig å ta en titt på eksisterende forslag til avtaler – kanskje blir du bevisst noe nytt eller kan droppe noe annet i avtalen. Under er noen eksempler på avtaler du kan ta utgangspunkt i.

Utstillingsavtale. NBK har utarbeidet et forslag til en utstillingsavtale. Denne søker å ta høyde for en del forhold som i praksis har vist seg å være fornuftig å regulere. En utstillingsavtale trenger ikke å se slik ut, men gå igjennom punktene og still spørsmål, eventuelt legg til andre punkt som er viktige for den aktuelle utstillingen din. Du kan forhandle frem punkter som er tilpasset visningsstedet, noe som er spesielt viktig i dialog med visningssteder som fra før av ikke har gjeldende utstillingsavtale. [Her finner du avtalen på NBKs hjemmeside.](#)

Formidlingsavtale. NBK har også utarbeidet et forslag til en formidlingsavtale for de tilfellene hvor visningsstedet formidler salg. Kunstverk, som definert etter [Merverdiavgiftsloven § 1-3-2](#), er fritatt moms når den selges direkte fra kunstner/opphavsmann eller mellommann for opphavsmann (galleri). Det må fremkomme i salgskontrakter at det er opphavsmann som er selger; opphavsmannens navn må stå på faktura, og for eksempel at salget er ved et galleri. Dersom et galleri driver kommisjonssalg selges kunsten i galleriets navn, og den er dermed momspiktig. Merk at kunstavgiften på 5% av salgssum over 2000,- skal legges til i alle tilfeller! [Avtalen finner du på NBKs hjemmeside.](#)

I forbindelse med utsmykkingsoppdrag er det spesielt viktig å være bevisst på avtalen. Det må tydelig komme frem hvem som har ansvar for hva. Alt er viktig! KORO har utarbeidet grundige avtaler som gjelde for deres prosjekter. [Denne veilederen kan være nyttig å se på også i forbindelse med andre oppdrag.](#) Når du har overlevert et kunstverk og utsmykningen er godkjent, går stort sett risikoen for verket over på oppdragsgiver/kjøper. Merk også at oppdragsgiver ikke har noen plikt til å vise kunsten de har kjøpt, men at dersom det skal vises, så skal det vises på en måte som ikke er krenkende på opphavsmann (for

eksempel i forbindelse med vedlikehold). Dersom verket må flyttes/destrueres har eier varslingsplikt til deg som opphavsperson.

Veldig kjapt om tollbestemmelser

De norske tollbestemmelsene er i dag oppe til diskusjon i forhold til definisjonene av hva som er kunst og hva som ikke er det. Utdaterte og snevre definisjoner fører til momsproblematikk når kunst føres inn i landet. [Se for eksempel denne saken i Aftenposten.](#)

Når du skal føre kunst ut av landet må du alltid opplyse om tariffnummer i tollbestemmelsen for å definere kunstverket. Vær tydelig slik at du får riktig utførselsdeklarasjon.

Se [International Association of Art \(IAA Europe\)](#) for internasjonale bestemmelser.

[NBK har en egen side for toll og moms, også med noen nyttige lenker.](#)

KUNSTNERØKONOMI = BLANDINGSØKONOMI

Som kunstner har man som oftest en sammensatt økonomi, med inntekt fra flere forskjellige arbeids- og oppdragsgivere i kortere eller lengre perioder, inntekt fra ulike støtteordninger og kanskje noen salgsinntekter. I forbindelse med foretaket ditt må du skille mellom det som er lønnsinntekt (der du har en arbeidsavtale og får utbetalt lønn jevnlig, som det allerede er trukket skatt på), frilansinntekt (hvor du har mer sporadiske oppdrag som ikke inngår i næringen din, men hvor det svares arbeidsgiveravgift og trekkes skatt før utbetaling som ved lønn) og næringsinntekt (som du fører i regnskapet ditt og selv skal skatte for).

Hva du skal betale skatt av

Hovedregelen er at alt som kommer inn i næringen din skal beskattes. Det vil si alle prosjektmidler, stipender og salgsinntekter. Unntaket er dersom du får en spesiell ærespris. Det er få av disse på vårt felt, så ta alltid en dobbeltsjekk av eventuelle påstander om at en pris eller et stipend skal være skattefritt!

At noe er trekkfritt er ikke det samme som at det er skattefritt. Trekkfritt betyr at ingen har trukket skatt for deg, og at du må gjøre det selv.

Som billedkunstner skatter du etter kontantprinsippet. Kontantprinsippet betyr at en inntekt eller en utgift skal føres i regnskapet når pengene kommer inn eller går ut av konto/lommebok. Hovedprinsippet for næringsdrivende er realisasjonsprinsippet, men dersom kunstnere skulle følge dette ville man ikke kunne skrive av utgifter for verk som ikke er i omløp (solgt) innen 31. desember hvert år. Fordelen med kontantprinsippet er at varelageret står i 0,- og at kostnadene kan trekkes fra. Baksiden er at inntekt som regel ikke kan flyttes til neste år. I de tilfellene man har mottatt for eksempel prosjektstøtte til et prosjekt som ikke finner sted/har kostnader før året etterpå, kan man be om å få flyttet inntekten. Merk at den inntekten/støtten man ønsker å flytte da må være øremerket! Dersom du skal anmode om å flytte inntekten må du opplyse om dette i selvangivelsens punkt 5.0 i næringsoppgaven for billedkunstnere, og legge ved skann av tilsagnsbrev. Skriv at inntekten bes innberettes året etterpå og at mer dokumentasjon evt. kan fremlegges. Du er selv ansvarlig for å føre inntekten i følgende år, som du har opplyst.

Dersom du det siste av 3 år har vesentlig høyere inntekt enn de 2 foregående år, kan du ifølge Skattelovens § 14-80 anmode om å få den samlede personinntekten for disse tre årene fordelt med like store beløp hvert år. For at dette skal være tilfellet, forutsettes det at du det siste av de 3 årene er oppe på toppskattnivå, da dette er den eneste progressive skatten og følgelig gir bestemmelsen en effekt.

Kort om ulike støtteordninger og stipend

Mange har kanskje inntrykk av at norske kunstnere i stor grad er statsstøttet. Staten gir midler til Statlige stipend, og til kunstproduksjon og annet via Kulturfondet, som forvaltes av Norsk Kulturråd.

Billedkunstnernes Vederlagsfond, som forvalter midlene fra visningsvederlaget, kopivederlaget og kabelvederlaget, er en viktig kilde til stipendier og prosjektstøtte for billedkunstnere. Også Bildende Kunstneres Hjelpesfond, som innkrever 5% avgiften, stiller betydelige stipend og støttemidler til rådighet for billedkunstnere og kunsthåndverkere.

Statens Arbeidsstipend og Garantinntekt (GI) innberettes som lønn, og skal dermed ikke inn i regnskapet for næringen din. Som mottaker av disse stipendene har man de fleste sosiale rettigheter, men man er ikke ansatt som arbeidstaker i staten. Arbeidsforholdet er sammenlignbart med å være oppdragstaker med frilansinntekt.

De som har GI kan velge å konvertere denne til det nye Seniorstipendet. Hovedforskjellen er at det ikke er avkorting på seniorstipendet. Om det er lønnsomt å konvertere vil være individuelt, og avhenger selvsagt av hvordan ens økonomi er satt sammen.

Stipend fra staten er støtteordninger som vedtas og prioriteres av politikere. Dermed vil statlig støtte også kunne endres når politikerne og politikken endres.

Bildende Kunstneres Hjelpesfond, også kalt Hjelpesfondet, ble opprettet av Stortinget i forbindelse med loven om kunstavgift som kom i 1948. I følge loven krever BKH inn 5 % av all offentlig omsetning av originale kunstverk i Norge med salgspris over 2000,- BKH forvalter de innkrevede midlene ved å tilbakeføre pengene til ny produksjon av kunst – profesjonelle billedkunstnere i Norge kan søke om tilskudd og stipend fra BKH. Kunstneren Ulrik Henriksen var pådriver for loven om kunstavgift, og BKH deler hvert år ut en minnepris i hans navn. BKH krever også inn den individuelle følgeretten som ble innført i 2007, og som videre går til fordeling fra BONO. [Se BKHs hjemmeside for å lese mer om historien til fondet, og for å finne ut mer om innbetaling av kunstavgiften på 5%.](#)

Stipend fra BKH søker du årlig via NBK i oktober, og dersom du mottar stipend skal dette føres i regnskapet og næringsoppgaven.

Billedkunstnernes Vederlagsfond, også kalt Vederlagsfondet, består av opptjente midler, og er et disposisjonsfond som utbetales på kollektiv basis gjennom stipend og prosjektstøtte til norske profesjonelle billedkunstnere. Vederlagsfondet er det største fondet billedkunstnere har, og utgjør i 2014 ca. 50 000 000,- .

Størstedelen av pengene kommer fra Staten, som betaler et kulturpolitisk vederlag som kompensasjon for visning av billedkunst i offentlig eie. Dette er et kollektivt vederlag som tilfaller billedkunstnerne, og som ingen kan hevde individuell rett til. Midlene tildeles nålevende billedkunstnere uavhengig av organisasjonstilhørighet, gjennom ulike ordninger etablert av fondet.

Vederlagsfondet forvalter også midler fra Kopinor, som styres av opphavsrettsorganisasjonene og forlagene som omfattes av virksomheten. Kopinor inngår, på vegne av rettighetshaverne, avtaler med de som benytter seg av åndsverk. I medhold om avtalelisens i opphavsrettsloven gis de som har inngått avtale med Kopinor rett til å kopiere opphavsrettslig beskyttet materiale i den utstrekning som fremgår av avtalen. Det er snakk om mye midler, som går ut igjen til rettighetshaverne i form av stipend. Som Hjelpesfondet skal stipend fra Vederlagsfondet også føres i næringsoppgaven. Stipend fra Vederlagsfondet søker man årlig i oktober, og prosjektstøtte kan man søke to ganger årlig. Alt via NBK.

Honorar og vederlag

Som kunstner og selvstendig næringsdrivende må du selv være påpasselig med å kreve betaling for arbeidsinnsats. Om du kaller det honorar eller vederlag er i grunnen et definisjonsspørsmål. Tidligere var

det ikke vanlig å føre honorar i budsjettene når man søkte for eksempel prosjektmidler fra Norsk Kulturråd. Dette er heldigvis endret – det er kjempeviktig at du fører honorar i budsjettene dine, og på den måten synliggjør også denne siden av kunstproduksjonen. Om du ikke ber om pengene får du de heller ikke.

Utstillingsvederlagsavtalen er kjempet frem av fagorganisasjonene som en avtale med Staten. Gjennom utstillingsvederlagsavtalen har staten bundet seg til å utbetale et vederlag til den enkelte kunstner/opphavsmann som låner ut egne, eide verk til statens utstillingsinstitusjoner og andre institusjoner som mottar direkte statlig støtte til den enkelte utstilling eller til utstillingsvirksomheten som sådan. Dette omfatter altså ikke de institusjoner som f.eks. får bare kommunal/fylkeskommunal støtte. Vederlaget regnes ut fra satser og verdi på verket som vises. Vederlaget skal betales av den enkelte institusjonen til kunstneren. Dersom kravet ikke blir utbetalt, bør kunstneren sende et krav med henvisning til avtalen. Blir det fortsatt ikke utbetalt, kan du anmode NBKs advokat for bistand.

Utstillingshonorar er ikke et nytt begrep, men fra og med 2015 settes det i gang et statlig pilotprosjekt hvor 12 visningssteder i Norge får tilbud om å honorere kunstnerne som stiller ut hos dem, med friske midler over fire år. Utstillingshonorar blir satt i system, og det blir synliggjort at kunstnere skal ha betalt for den jobben de gjør når de lager en utstilling.

SOSIALE RETTIGHETER OG NAV

NAV

NAV består av den statlige Arbeids- og velferdsetaten og de enkelte kommunenes sosialtjenester. NAV jobber med Norges Lover som retningsgivende, i tillegg til den til enhver tid sittende regjeringens retningslinjer. Alle NAV-kontorer har veiledningsplikt i forhold til skjemaer og tjenester.

Her er noen generelle tips til hvordan du kan forholde deg til NAV:

- Husk alltid å kikke på NAVs websider for den ordningen du skal søke på
- Noter deg spørsmål du måtte ha, og ta de med til møtet med NAV
- Gjennomgå egne ligningspapirer for å være oppdatert på hvilke type inntekter/størrelser du har hatt siste 3 år
- Vær ryddig, ha kontroll på dine egne papirer
- Husk at det er grunnleggende at du selv må kjenne din egen situasjon og fakta om deg selv før disse kan viderefremmes tydelig til din saksbehandler
- Er du billedkunstner kan du melde fra til NBK ved Hilde Sjøggestad om problemer; dersom du ikke når frem, trenger hjelp til å argumentere, om beregningsgrunnlaget ditt ser feil ut, etc. Om ikke hun har anledning til å følge saken fra a-å, vil hun stort sett kunne gi noen råd. Din informasjon om hva du opplever som problematisk vil også være nyttig informasjon til organisasjonen om forhold som andre kollegaer kan bli berørt av.

Arbeidskategori er avgjørende i fht rett på NAVs tjenester. Er du arbeidstaker, næringsdrivende eller frilanser, eller en kombinasjon av flere? Se definisjon av de enkelte kategoriene i [Folketrygdloven § 1.8, 1.9 og 1.10](#) Til grunn for definisjonene ligger skatteetatens vurdering, men NAV skiller i tillegg mellom frilans og arbeidstaker noe skatteetaten ikke gjør. Dersom du definerer deg innenfor flere ulike arbeidskategorier, er det [Folketrygdlovens §8-40 til 8-42](#) som bestemmer hvilke kategori det skal gis ytelse på grunnlag av.

Hva er personinntekt/pensjonsgivende inntekt?

Personinntekt er definert i skatteloven og danner grunnlaget for ytelser fra Folketrygden, både utbetaling av sykepenger og pensjon. Personinntekten avhenger av hvor mye trygdeavgift du har innbetalt, enten via lønnsinntekt eller via overskudd i næringen. Som næringsdrivende er det altså nettoinntekten som ligger til grunn – det er den du betaler inn skatt og trygdeavgift for.

Sykepenger som næringsdrivende

Som ansatt får man lønn dekket 100 % fra første sykedag. Men som næringsdrivende får man kun 65% av antatt årlig inntekt fra 17. dag man er syk. Frilansere får i utgangspunktet 100% fra 17.dag. Forskjellen på ansatte og de øvrige gruppene er først og fremst at arbeidsgiver dekker sykepenger de første 16 dagene av sykdom, før NAV overtar. Som næringsdrivende eller frilanser dekker man de første 16 dagene selv. Merk at NAV ikke trekker skatt dersom du mottar ytelser som selvstendig næringsdrivende, og du må du huske å innbetale selv! [Les mer om sykepenger for næringsdrivende hos NAV her.](#)

Forsikringer i NAV

Næringsdrivende og frilansere kan tegne tilleggsforsikring gjennom NAV, som dekker inn noe av den ellers manglende dekningen. NAV tilbyr sykepengeforsikring og yrkesskedeforsikring til selvstendig næringsdrivende. Merk at forsikringene beregnes på grunnlag av antatt årlig inntekt. Det vil si at man normalt tar utgangspunkt i den positive personinntekten av næring/frilansinntekt som du har hatt de siste 3 ferdig lignede år. Har du for eksempel ikke hatt overskudd av næringen, så gir det heller ikke grunnlag for sykepenger/tilleggforsikring. Det anbefales å ha sykepengeforsikring, og for de fleste kunstnere vil alternativ b) være den mest fordelaktige.

[Sykepengeforsikring for selvstendig næringsdrivende](#) (du må ha inntekt over ½ G i næringen)

- A) 65% fra 1.dag (1,8% av inntektsgrunnlag pr. år)
- b) 100% fra 17.dag (2,8%)
- c) 100% fra 1.dag (9,3%)

Frilansere

100% fra 1.dag (2,3%)

- Merk at dersom du i tillegg har tegnet forsikring som næringsdrivende vil det være den som gjelder
- Forsikringene gjelder fra og med 4 uker etter den er tegnet
- Merk at premiegrunnlaget ikke er det samme som sykepengegrunnlaget – du kan ikke betale en høy premie for å få utbetalt mer
- Alle dager telles for å komme til 17.dag, også helg- og helligdager. Sykepenger blir kun utbetalt for arbeidsdager i 5-dagers uker

[Yrkesskedeforsikring for selvstendig næringsdrivende](#)

- Dekker helseutgifter i forbindelse med yrkesskade, og eventuelle tilleggstyelser
- Koster 0,4% av forventet inntekt kommende år

Generelt om sykepenger

- Du må ha opptjent rett på sykepenger, dvs. vært arbeidsfør i minst 26 uker før du ble syk
- Sykepenger er en kompensasjon for tap av pensjonsgivende inntekt som følge av sykdom
- Du må dokumentere sykdom med legeerklæring/sykemelding
- Mens du mottar sykepenger må du medvirke til bedring
- Du må oppholde deg i Norge (ikke ta ut ferie i en sykeperiode – da starter sykeperioden på nytt)

- Antall sykepengedager avhenger er 248, 250 eller 260, avhengig av om du er arbeidstaker eller næringsdrivende
 - Dersom du ikke har blitt frisk innen perioden har gått ut må du fremsette nytt krav om støtte, da om arbeidsavklaringspenger
 - For å sette nytt krav om sykepenger må du ha ny opptjening, dvs. vært arbeidsfør i minst 26 uker
 - Ytelser fra NAV utbetales fra 17.dag, og beregnes tidligst fra det tidspunktet du søkte lege
- [Se ellers mer på NAVs sider om sykepenger for selvstendig næringsdrivende.](#)

Spesielt for kunstnere

- Statens Garantiinntekt for kunstnere (GI) løper også mens du er syk
- Mottakere av Statens Arbeidsstipend skal behandles etter gjeldende regler for frilansere. De siste tre års inntekt utgjør beregningsgrunnlaget. Dersom du hittil i år har hatt høyere eller lavere inntekt vil dette også kunne spille inn.

Foreldrepenger

Du har krav på dekning fra 1.dag

- Du har rett på ytelser! Søknadsskjemaene er utformet for deg med arbeidsinntekt eller næringsinntekt. Dersom du opplever å falle mellom begge skjemaene, ta kontakt med NAV for å rådføre deg om hva du skal gjøre.
- Du kan sette næringen på pause som ulønnet permisjon, dersom du ønsker lenger permisjon etter at foreldrepermisjonen er tatt ut

Dagpenger

For å motta dagpenger fra NAV må du ha hatt arbeidsinntekt eller mottatt andre ytelser fra NAV. Næringsinntekt gir ikke rett til dagpenger.

NYTTIGE KONTAKTER

NAV svarer på spørsmål om sine egne tjenester. Be gjerne om å bli satt videre i systemet dersom vedkommende du snakker med selv ikke kan svare deg.

Tlf.: 55 55 33 33

[Kontaktside](#)

Skatteetaten kan svare deg på det aller meste som har med skatt å gjøre.

Tlf.: 80 08 00 00

[Kontaktside](#)

Brønnøysundregistrene gir deg svar på det som har med foretak og organisasjon å gjøre.

Tlf.: 75 00 75 00

[Kontaktskjema](#)

Hilde Sjeggstad er advokat og arbeider for fagforeningen Norske Billedkunstneres. Hilde gir juridisk veiledning og råd.

Tlf.: 22 55 20 20

[E-post](#)

[Norske Billedkunstnere, NBK](#)

[Bildende Kunstneres Forening Hordaland, BKFH](#)

[Norske Kunsthåndverkere, NK](#)

[Norske Kunsthåndverkere Vest-Norge, NKVN](#)

[VISP – Produksjonsenhet for visuell kunst](#)

BKFH,

Bergen 12. desember 2014